

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра психології

ПОГОДЖЕНО:

Начальник кафедри,
кандидат психологічних наук,
доцент,
підполковник внутрішньої служби
Мірошниченко О.М.

« ____ » _____ 2019 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Медична психологія»
спеціальність 053 «Психологія»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

старший викладач кафедри,
підполковник внутрішньої служби
Настояща У.В. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології
Протокол № __ від « __ » _____ 2019 р.

Кредити та кількість
годин:

3 кредити ECTS; години: 20 лекційних, 20
семінарських, 4 практичних та 46 самостійна
робота.

Чернігів – 2019

Анотація курсу

Підготовка до професії психолога кримінально-виконавчої служби передбачає розвиток відповідних професійних і особистісних якостей. У процесі вивчення дисципліни курсанти (студенти) знайомляться з основними видами діяльності психолога в різних галузях суспільної практики. Важливим етапом професійної підготовки є оволодіння навичками самостійної роботи з бібліотечними каталогами, бібліографічними довідниками, навчальною літературою та іншими джерелами знань по підготовці до виконання основних видів курсантських (студентських) робіт. Ознайомлення з особливостями виконання професійно-орієнтованих завдань з психології забезпечує системність і логічність теоретичної та практичної підготовки курсантів (студентів) до психологічної професії в умовах служби в пенітенціарних закладах.

Основним завданням вивчення дисципліни медичної психології є придбання теоретичних знань, практичних навичок та умінь з усіх розділів медичної психології: загальні і теоретичні проблеми медичної психології, психодіагностика, загальна психопатологія і патопсихологія, нейропсихологія, медико-психологічні аспекти соматичних хвороб, медико-психологічні аспекти психічних хвороб, психологічні проблеми психосоматичних розладів, медико-психологічні аспекти сексології, судова психологія, психотерапія та реабілітація, психологічні проблеми психогігієни та психопрофілактики. Психолог повинен засвоїти методи обстеження, психодіагностики та диференційної діагностики, надання психологічної допомоги та реабілітації особам, які потребують медико-психологічної допомоги.

Мета курсу

Метою вивчення навчальної дисципліни "Медична психологія" є вивчення психологічних особливостей людей, які страждають різними захворюваннями, методів і способів діагностики психічних відхилень, диференціації психологічних феноменів і психопатологічних симптомів і синдромів, психології взаємовідношень пацієнта і медичного працівника, психопрофілактичних, психокорекційних і психотерапевтичних способів допомоги пацієнтам, а також теоретичних аспектів психосоматичних і соматопсихічних взаємовпливів.

Організація навчання

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Тема 1. Предмет клінічної психології. Історія її становлення. Структура сучасної клінічної психології, її завдання, проблеми.	10	2	2		6
2	Тема 2. Методологічні та теоретичні проблеми сучасної клінічної психології.	10	2	2		6
3	Тема 3. Нейропсихологія, її значення для клінічної психології. Проблема локалізації психічних функцій.	10	2	2		6

4	Тема 4. Основні психопатологічні симптоми і синдроми. Критерії їх виділення.	10	2	2		6
5	Тема 5. Порушення пізнавальної діяльності при різних видах психічних захворювань.	22	6	6	4	6
6	Тема 6. Психосоматика як розділ клінічної психології. Класифікація психосоматичних розладів.	10	2	2		6
7	Тема 7. Медико-психологічні проблеми осіб з поведінковими відхиленнями	9	2	2		5
8	Тема 8. Основні напрямки діяльності клінічних психологів	9	2	2		5
Всього годин за курсом		90	20	20	4	46

Завдання до семінарів та практичних занять

Семінарські заняття

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Плани семінарських занять

Семінарське заняття №1

Тема 1. Предмет клінічної психології. Історія її становлення. Структура сучасної клінічної психології, її завдання, проблеми

1. Історія формування клінічної психології
2. Основні проблеми клінічної психології. Предмет і структура клінічної психології
3. Поняття про медико-психологічну службу і її стан в нашій країні і за кордоном

Література: основна № 1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 20, 22; допоміжна № 1-4, 5, 9, 10.

Семінарське заняття №2

Тема 2. Методологічні та теоретичні проблеми сучасної клінічної психології

1. Визначення понять «норма» і «патологія» як основна методологічна проблема клінічної психології.
2. Визначення поняття «психічне здоров'я».
3. Проблема стресу

Література: основна № 1, 2, 17; допоміжна № 11.

Семінарське заняття №3

Тема 3. Нейропсихологія, її значення для клінічної психології. Проблема локалізації психічних функцій

1. Нейропсихологія як наука Основні джерела знань про функціональну організацію мозку
2. Синдромний аналіз і системна організація психічних процесів

Література: основна № 1, 2, 3, 6, 7, 8, 10, 20, 22; допоміжна № 1.

Семінарське заняття №4

Тема 4. Основні психопатологічні симптоми і синдроми. Критерії їх виділення.

1. Взаємовідносини клінічної психології і психіатрії.
2. Синдромний аналіз в клінічній психології

Література: основна № 1, 2, 4, 7-9; допоміжна № 2-4, 7, 12.

Семінарське заняття №5 (час 6 год)

Тема 5. Порушення пізнавальної діяльності при різних видах психічних захворювань

1. Порушення особистості і міжособистісні розлади
2. Порушення сприйняття: види, психологічні механізми
3. Порушення пам'яті
4. Порушення мислення при різних психічних захворюваннях
5. Порушення мови
6. Психологічні проблеми геронтології
7. Фази і закони геронтогенеза
8. Психологія аномального розвитку
9. Страх сепарації. Фобії
10. Психологічна допомога при розладах психіки в дитячому та підлітковому віці

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8, 10; допоміжна № 1, 3, 4, 11.

Семінарське заняття №6

Тема 6. Психосоматика як розділ клінічної психології. Класифікація психосоматичних розладів

1. Психосоматологія і соматопсихологія
2. Механізми і шляхи впливу соматичних хвороб на душу
3. Психосоматичні захворювання, пов'язані з морфологічними змінами в органах

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8; допоміжна № 1, 3, 7.

Семінарське заняття №7

Тема 7. Медико-психологічні проблеми осіб з поведінковими відхиленнями

1. Проблема психічного здоров'я людей з поведінковими відхиленнями
2. Історія розвитку концепції відхилень у поведінці
3. Психологічна допомога підліткам з поведінковими відхиленнями

Література: основна № 1, 2, 4, 7, 8; допоміжна № 1, 3, 4, 11.

Семінарське заняття №8

Тема 8. Основні напрямки діяльності клінічних психологів

1. Види діяльності клінічних психологів
2. Нормативи витрат робочого часу і специфіка роботи клінічного психолога в різних типах установ
3. Науково-дослідницька діяльність клінічного психолога

Література: основна № 1, 2, 5, 7; допоміжна № 2-4.

Практичні заняття

Підготовка до практичного заняття передбачає опрацювання матеріалів (текстів) необхідних для успішного виконання практичних завдань. Отже, ваші бали залежать від вашої попередньої підготовки.

Завдання до практичних занять

Практичне заняття №1

Тема 5. Порушення пізнавальної діяльності при різних видах психічних захворювань (час 4 год)

Контрольні запитання:

1. Порушення особистості і міжособистісні розлади
2. Психологія аномального розвитку

Завдання для самостійної роботи

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту. Заключним етапом підбиття підсумків самостійної роботи йде складання тесту із включеними в нього питаннями всі тем дисципліни.

1. Предмет клінічної психології. Історія її становлення. Структура сучасної клінічної психології, її завдання, проблеми
2. Методологічні та теоретичні проблеми сучасної клінічної психології
3. нейропсихологія, її значення для клінічної психології. Проблема локалізації психічних функцій
4. Основні психопатологічні симптоми і синдроми. Критерії їх виділення
5. Порушення пізнавальної діяльності при різних видах психічних захворювань. Порушення особистості і міжособистісні розлади. Розлади психіки в дитячому та підлітковому віці
6. Психосоматика як розділ клінічної психології. Класифікація психосоматичних розладів.
7. Медико-психологічні проблеми порушень поведінки.
8. Методи контролю
9. Основні напрямки діяльності клінічних психологів
10. Медико-психологічна експертиза

Питання тесту:

1. Завдання медичної психології:
 - А) вивчення психологічних особливостей хворої людини
 - Б) вивчення патогенезу психічного розладу
 - В) вивчення взаємодії хворого і його соціального оточення
 - Г) вивчення поширеності психічних і соматичних захворювань населення
2. Дослідницька парадигма минулого століття, згідно з якою всі порушення в психіці обумовлені біологічним фактором.

- А) органічна
 - Б) біопсихосоціальна
 - В) біопсихосоціонетична
 - Г) психосоціальна.
3. Засновник патопсихології:
- А) Б.Ф. Зейгарник
 - Б) В.М. Бехтерев
 - В) А.Р. Лурія
 - Г) Л.С. Виготський
4. Засновник нейропсихології:
- А) І.М. Сеченов
 - Б) Б.Ф. Зейгарник
 - В) А.Р. Лурія
 - Г) С.С. Корсаков
5. Вчений, який стверджував, що поведінка людини визначається сформованими у нього умовними рефlekсами:
- А) Е.Д. Хомская
 - Б) І.П. Павлов
 - В) А.С. Співаковская
 - Г) В.М. М'ясищев
6. Вплив соматичних захворювань на психіку вивчає:
- А) психосоматологія
 - Б) соматопсихологія
 - В) загальна психологія
7. Мозкову організацію вищих психічних функцій вивчає:
- А) патопсихологія
 - Б) анатомія
 - В) фізіологія вищої нервової діяльності
 - Г) нейропсихологія
8. Закономірності розпаду вищих психічних функцій в зіставленні з протіканням їх в нормі вивчає:
- А) патопсихологія
 - Б) психопатологія
 - В) нейропсихологія
 - Г) психіатрія
9. Норма - то, що корисно для індивіда:
- А) суб'єктивна норма
 - Б) функціональна норма
 - В) соціальна норма
 - Г) критеріальна норма
 - Д) статистична
10. На думку якого вченого здоров'я можливо тільки при рівновазі між совістю і інстинктами:
- А) З. Фрейд
 - Б) А. Адлер
 - В) А. Маслоу
 - Г) Ф. Перлз
11. Тип ставлення до хвороби, при якому людина «біжить» від хвороби в роботу:
- А) тривожний
 - Б) іпохондричний
 - В) анозогностичний
 - Г) ергопатическій

12. Функціональне психосоматичний розлад:

- А) психогенна блювота
- Б) виразка шлунка
- В) ревматоїдний артрит
- Г) онкологія

13. Особистісна реакція в зв'язку з хворобою, пов'язана з приховуванням наявних симптомів:

- А) диссимуляція
- Б) симуляції
- В) екстраполяція
- Г) аггравации

14. Етап переживання хвороби в часі, пов'язаний з інтрапсихической переробкою хворим сукупності відчуттів від хвороби, результатом якого є формування внутрішньої картини хвороби:

- А) дефіцитарний
- Б) сенсологічний
- В) етап формування ставлення до хвороби
- Г) оцінний

15. Механізм психологічного захисту, при якому людина займається самовиправданням:

- А) заперечення
- Б) раціоналізація
- В) проекція
- Г) сублімація

16. Механізм психологічного захисту, при якому незадоволена потреба або неотреагированние емоція переходить в тілесний симптом:

- А) раціоналізація
- Б) соматизація тривоги
- В) перцептивний захист
- Г) регресія

17. Розподіліть фази стресу в правильній послідовності:

- А) Фаза опору
- Б) Фаза виснаження
- В) Фаза тривоги

18. Гіпофіз, гіпоталамус, кора надниркових залоз при стресі виділяють гормони:

- А) серотонін, естроген
- Б) естрадіол, прогестерон
- В) адреналін, кортизол
- Г) вазопресин, пролактин

19. Методи, представлені набором, перш за все, патопсихологических методик, що відрізняються спрямованістю на певні види психічної патології і підбираються індивідуально для кожного пацієнта:

- А) стандартизовані
- Б) нестандартизовані
- В) тестування та анкетування
- Г) методи екстраполяції

20. Вид психопрофілактики, спрямований на запобігання інвалідації в зв'язку з наявним захворюванням:

- А) первинна
- Б) вторинна
- В) третинна

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1
Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття та		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні Заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання)
1	Тема 1. Предмет клінічної психології. Історія її становлення. Структура сучасної клінічної психології, її завдання, проблеми.	6	1	5	
2	Тема 2. Методологічні та теоретичні проблеми сучасної клінічної психології.	6	1	5	
3	Тема 3. Нейропсихологія, її значення для клінічної психології. Проблема локалізації психічних функцій.	6	1	5	
4	Тема 4. Основні психопатологічні симптоми і синдроми. Критерії їх виділення.	6	1	5	
5	Тема 5. Порушення пізнавальної діяльності при різних видах психічних захворювань.	28	3	15	10
6	Тема 6. Психосоматика як розділ клінічної психології. Класифікація психосоматичних розладів.	6	1	5	
7	Тема 7. Медико-психологічні проблеми осіб з поведінковими відхиленнями	6	1	5	
8	Тема 8. Основні напрямки діяльності клінічних психологів	6	1	5	
Виконання завдань для самостійної роботи				10	
Залік				20	
Всього				100 балів	

За ведення конспекту лекцій нараховується 1 бал за кожну тему, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях ви можете отримати

до 10 балів. Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття курсанта (студента), що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- ваша присутність та повний конспект семінарських питань забезпечують вам 1 бал;
- для того аби отримати ще один бал слід брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);
- виступ із доповіддю на питання за планом семінарського завдання може принести вам ще один бал за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню;
- якщо, при виступі, ви проявите ґрунтовну підготовку, висловіте власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача то можете отримати ще 2 бали.

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам до 5 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Практичні заняття можуть принести вам по 5 балів за одне заняття за умови попереднього опрацювання матеріалів для підготовки до заняття й успішного виконання всіх завдань безпосередньо на самому занятті. Не виконання завдань знижує ваш бал пропорційно відсотку й рівнів складності завдань з якими ви не впорались. Ваша присутність без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється 0 балів. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами для підготовки до практичного заняття та виконання завдань запропонованих викладачем (увага – завдання можуть відрізнятись від тих, що вирішували ваші одногрупники).

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку 1 бал за кожне повністю висвітлене в конспекті питання з вищенаведеного списку. І обов'язковим є написання тесту, що буде підтвердженням наявних у вас знань по даному курсу. За виконання завдань для самостійної роботи ви можете отримати до 10 балів.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді усного заліку на якому ви можете отримати до 20 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. На заліку викладач задає вам 2 питання з переліку наведеного нижче, кожна відповідь дає вам до 10 балів. Якщо під час проходження курсу ви набрали хоча б 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою

90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до заліку

1. Міжнародна класифікація хвороб (МКХ-11)
2. Шизофренія, шизотипові та маячні розлади
3. Афективні розлади настрою
4. Епілепсія
5. Симптоматичні психічні розлади
6. Психічні розлади при черепно-мозкових травмах
7. Психічні розлади при сифілітичних ураженнях головного мозку
8. Психічні розлади при пухлинах головного мозку
9. Психічні розлади при енцефалітах
10. Функціональні психози інволюційного періоду
11. Психічні розлади при судинних захворюваннях головного мозку
12. Психічні розлади при атрофічних процесах у головному мозку
13. Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади
14. Розлади поведінки особистості у дорослих
15. Психічні розлади пов'язані із залежністю від психоактивних речовин.
16. Медико-психологічні аспекти аддиктивної поведінки
17. Поведінкові та емоційні розлади, що починаються у дитячому та підлітковому віці
18. Лікування психічних розладів
19. Екологія і психічний стан людини
20. Посттравматичний стресовий розлад. Медико-психологічні аспекти допомоги хворим та членам їх сімей
21. Кризові стани
22. Історія розвитку психосоматичного напрямку в медицині та теоретичні основи та вчення психосоматичних та соматопсихічних взаємовпливів
23. Теорії формування психосоматичних розладів
24. Спектр розладів, що відносять до психосоматичних
25. Історія розвитку медичної сексології. Її теоретико-методологічні питання, характеристика сучасних концепцій
26. Методи дослідження в сексології
27. Нейрогуморальна і психічна регуляція статевих функцій та їх патологія
28. Сексуальна гармонія та дисгармонія
29. Статеві розлади та їх лікування
30. Взаємодія лікаря з умираючими пацієнтами. Психологічний супровід хворих у термінальних станах
31. Психологічні особливості хворих, які помирають
32. Медико-психологічна допомога медперсоналу на оточенню пацієнта
33. Мета, завдання, організація медико-психологічної експертизи
34. Участь медичного психолога в медико-соціально-трудова, військовій, психолого-медико-педагогічній експертизах
35. Теорія і методологія судової психології.
36. Зміст, задачі, організація судово-психолого-психіатричної експертизи. Судові комплексні експертизи
37. Практичні питання судової психології.
38. Судово-психолого-психіатрична експертиза підозрюваних.
39. Особливості судово-психолого-психіатричної експертизи неповнолітніх. Судово-психолого-психіатрична експертиза свідків та потерпілих
40. Загальні проблеми психологічного консультування, основні напрямки психологічного консультування, організаційні засади та психотехнічний інструментарій
41. Консультування пацієнтів з внутрішньоособистісними проблемами, міжособистісними проблемами, соматично хворих.

42. Психолого-педагогічне консультування
 43. Загальні основи психотерапії.
 44. Історія і організація психотерапії.
 45. Теоретичні концепції психотерапії
 46. Методи психотерапії.
 47. Сугестивна психотерапія.
 48. Аутогенне тренування.
 49. Раціональна психотерапія.
 50. Групова психотерапія.
 51. Сімейна психотерапія.
 52. Поведінкова психотерапія.
 53. Непряма психотерапія.
 54. Психоаналіз.
 55. Позитивна психотерапія.
 56. Нейролінгвістичне програмування.
 57. Транзактний аналіз.
 58. Гештальт-терапія
 59. Психотерапія невротичних, пов'язаних зі стресом та соматоформних розладів
 60. Психотерапія зловживання психоактивними речовинами
 61. Психокорекція і психотерапія розладів зрілої особистості і поведінки дорослих, дітей і підлітків
 62. Причини і прояви суїцидальної поведінки. Невідкладна психологічна допомога суїцидентам і її форми
 63. Психотерапія хворих з органічними ураженнями центральної нервової системи
 64. Віктимна поведінка. Невідкладна психологічна допомога жертвам насильства
- Невідкладна психологічна допомога жертвам аварій і катастроф

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Алгоритм повідомлення діагнозу та «несприятливих» новин в клініці дитячої онкології. Методичні рекомендації / М.В. Маркова, О.В. Піонтковська, І.Р. Мухаровська. – Харків, 2013. – 26 с.
2. Вітенко І.С. Сімейна медицина : психологічні аспекти діагностики, профілактики і лікування хворих : навчальний посібник для інтернів вищих мед. навчальних закладів IV рівня акредитації / І.С. Вітенко, О.С. Чабан, О.О. Бусло ; за ред. І.С. Вітенка. - Тернопіль : Укрмедкнига, 2002. - 186 с.
3. Вітенко І.С. Медична психологія : підручник для студентів вищих мед. навч. закладів IV рівня акредитації / І.С. Вітенко. - К. : Здоров'я , 2007. - 208 с.
4. Волошин П.В. Принципи медико-психологічної реабілітації осіб, які постраждали під час виконання службових обов'язків в Україні / П.В. Волошин, Н.О. Марута, Л.Ф.

Шестоपालова, І.В. Лінський //Український вісник психоневрології. – 2015. – Т. 23, вип. 2 (83). – С. 105.

5. Волошин П.В. Стратегія охорони психічного здоров'я населення України: сучасні можливості та перешкоди / П.В. Волошин, Н.О. Марута // Український вісник психоневрології. – 2015. – Т. 23, вип. 1 (82). – С. 5 – 11.

6. Гузенко В.А. Психологічна діагностика : навчально-методичний посібник / В.А. Гузенко, Ю.В. Тодорцева; Одеський національний політехнічний університет. – Одеса : Букаєв В.В., 2013. – 267 с. : іл., табл.

7. Депресія (легкий або помірний депресивні епізоди без соматичного синдрому або з соматичним синдромом : адаптована клінічна настанова, заснована на доказах / Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України; Асоціація психіатрів України. – 2014. – 65 с.

8. Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах. Методичні рекомендації / П.В. Волошин та ін. - Харків, 2014. - 80 с.

9. Експериментально-психологічне дослідження в загальній практиці - сімейній медицині [Текст] : навчальний посібник / Б.В. Михайлов, О.І. Сердюк, В.В. Чугунов та ін. - 5-е вид.,перероб. та доп. - Х. : ХМАПО, 2014. – 328 с.

10. Загуровский В.М. Стресс и его последствия / В.М.Загуровский// Новости медицины и фармации (інтернет-видання для медичних та фармацевтичних працівників). –2015. – № 6 (535). – С. 12 – 16.

11. Коренев М.М. Медико-психологічні та соціальні проблеми дітей-сиріт / М.М. Коренев, І.С. Лебедець. - Київ, 2003. - 239 с.

12. Кочарян О.С. Психологія розвитку [Електронний ресурс]: навч. посіб. / О.С. Кочарян, М.Є. Жидко, О.В. Долгополова. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2014. – 120 с.

13. Кочарян Г.С. Концепция эrogenных сенсорных систем человека. Визуальные эrogenные стимулы / Г. С. Кочарян // Здоровье мужчины. – 2016. – №1 (56). – С. 74–83.

14. Кочарян Г.С. Сексуальные фантазии: современные представления / Г. С. Кочарян // Здоровье мужчины. – 2016. – №1 (56). – С. 59–69.

15. М'ясоїд П.А. Психологічне пізнання: історія, логіка, психологія / П.А. М'ясоїд - К.: Лібідь, 2016. – 560 с.

16. Маркова М.В. Постстресові дезадаптивні стани на тлі соціальних змін: аналіз проблеми / М.В. Маркова, П.В. Козира // Медична психологія. — 2015. – №1 (37). – С. 8 – 13.

17. Марута Н.О. Інформаційно-психологічна війна як новий виклик сучасності: стан проблеми та напрямки її подолання / Н.О. Марута., М.В. Маркова // Український вісник психоневрології. – 2015. – Т. 23, вип. 3 (84). – С. 21-28.

18. Махній М.М. Історія психології: навчальний посібник / М.М. Махній - К: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 472с.

19. Медико-психологічна реабілітація учасників АТО і тимчасово переміщених осіб. Методичні рекомендації / О.В. Галацан та ін. – Харків: Принт Квік, 2016. – 27 с.

20. Медична психологія : державний національний підручник / І.Д. Спіріна, І.С. Вітенко, О.К. Напреекно [та ін.]. – Дніпропетровськ : Ліра, 2012. – 442 с.

21. Медична психологія : підручник / С.Д. Максименко, Я.В. Цехмістер, І.А. Коваль, К.С. Максименко ; за загальною ред. С.Д. Максименка. – 2-е вид. – К. : Слово, 2014. – 516 с. : іл.

22. Медична психологія: держ. нац. підруч.: підруч. для студентів ВНЗ VMH3 IV рівня акредитації МОЗ України / Спіріна І.Д. та ін. – Дніпропетровськ : Ліра, 2012. – 442 с.

23. Медична психологія: навч. посібник / Н.Г. Пшук, М.В. Маркова, А.І. Кондратюк, Л.В. Стукан. – 2-е вид. – Вінниця: Горбачук І. П., 2012. – 135 с.

24. Медична психологія: підручник / С.Д. Максименко, Я.В. Цехмістер, І.А. Коваль, К.С. Максименко; за загальною ред. С.Д. Максименка. – 2-е вид. – К.: Слово, 2014. – 516 с.
25. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник / С.П. Миронова ; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. – 259 с. : табл.
26. Митник О.Я. Психологічне консультування: навчально-методичний посібник / О.Я. Митник. – К: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 128с.
27. Михайлов Б.В. Психогенно обусловленные нарушения психической сферы в условиях чрезвычайных ситуаций/ Б.В. Михайлов //Український вісник психоневрології. — 2015. — Т. 23, вип.2 (83). — С. 71-75.
28. Основи медичної психології : навчально-методичний посібник / В.М. Ждан, А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська [та ін.]. – Полтава : АСМІ, 2014. – 257 с. : іл., табл.
29. Основи медичної психології: навч.-метод. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівнів акредитації та лікарів-інтернів / В.М. Ждан та ін. – Полтава : АСМІ, 2014. – 254 с.
30. Основні методи експериментально-психологічного дослідження психічно хворих / Є.В. Кришталь, М.В. Маркова, Н.К. Агішева, Т.П. Даніленко / В кн.: Психіатрія: підручник для лікарів-інтернів та слухачів закладів післядипломної освіти / під ред. В. М. Козідубової та ін. – Харків: Оберіг, 2013. – С. 225 – 254.
31. Посттравматичний стресовий розлад : адаптована клінічна настанова, заснована на доказах / Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України; Асоціація психіатрів України; Всеукраїнське громадське об'єднання родин загиблих та безвісти зниклих, учасників антитерористичної операції, ветеранів війни та активістів волонтерського руху «Крила 8 сотні». – 2016. – 164 с.

Додаткова

1. Психотерапія и медицинская психология в реабилитации женщин : (клиническое руководство) / И.А. Бабюк, Б.В. Михайлов, Г.А. Селезнева та ін. - Донецк; Харьков, 2003. – 284с.
2. Психотерапія, медична психологія і гранична психіатрія в системі надання медичної допомоги : (XI Платонівські читання) : Матеріали наук.-практ. конференції, присвяч. 85-річчю ХМАПО, 145-річчю санат. "Березівські мін. води", 17-18 квітня 2008р. ; АМН України ; АНВО України ; ХМАПО. - Харків, 2008. - 169 с.
3. Рекурентні депресивні розлади : адаптована клінічна настанова, заснована на доказах / Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України; Асоціація психіатрів України. – 2014. – 457 с.
4. Роль сімейного лікаря у вирішенні медичних і соціальних проблем пацієнтів з інтелектуальною недостатністю : навчально-методичний посібник / С.О. Величко, Т.В. Веселова, І.С. Вітенко [та ін.] ; за ред. Л.Ф. Матюхи, І.С. Вітенка, Н.Г. Гойди [та ін.] ; Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, Харківська медична академія післядипломної освіти, Асоціація сімейних лікарів м. Києва та області [та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2013. – 175 с. : табл., іл.
5. Сыропятов О.Г. Клиническая феноменология психосоматики : пособие для врачей и психологов / О.Г. Сыропятов, Н.А. Дзеружинская. – Киев : Полиграф плюс, 2016. – 93 с.
6. Тохтамиш О.М. Реабілітаційна психологія : навчально-методичний посібник / О.М. Тохтамиш. – Вінниця : Віндрук, 2014. – 100 с. : табл.
7. Шестопалова Л.Ф. Доверие в отношениях врача и пациента : монография / Л.Ф. Шестопалова, О.А. Бородавко ; Институт неврологии, психиатрии и наркологии

НАМН Украины, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина. – Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2014. – 131 с. : ил., табл.

8. Бохан Н.А. Аутодеструктивность в формировании аддиктивных и невротических расстройств: суицидальное и рискованное поведение / Бохан Н.А., Воеводин И.В. // Обозрение психиатрии и медицинской психологии. – 2016. – № 1. – С. 59–65.

9. Крылов В.И. Дискуссионные вопросы диагностики и систематики навязчивых расстройств // Обозрение психиатрии и медицинской психологии. – 2016. – № 1. – С. 43–48.

10. Овчинников А.А. Кросскультуральные аспекты психотерапии (литературный обзор) / А.А. Овчинников, А.Н. Султанова, Л.Т. Киселева // Обозрение психиатрии и медицинской психологии. – 2016. – № 2. – С. 8–14.

11. Психиатрический словарь. – В. С. Первый, В. Ф. Сухой, М. В. Маркова, Е. Г. Гриневиц. – Ростов н/Д : Феникс, 2013. – 635 с.

12. Психотерапия. Психологические модели: учебник для вузов / Кочарян О. С., Бурлачук Л. Ф., Жидко М. С. – 3-е изд. доп., стереотип. — СПб.: Питер, 2012. – 496 с.

13. Рыбников В.Ю. Организационно-методологические основы системы психологической реабилитации в контексте концепции «Внутренней картины инвалидности» / В.Ю. Рыбников, Е.В. Морозова // Российский психологический журнал. – 2016. – Том 13, № 1. – С. 125–146.

14. Markova M.V. Post-stressed disorders in servicemen who took part in the fighting: prevalence and expected consequences / M.V. Markova, K. D. Gaponov // WPA Section on Epidemiology and Public Health 2016 Meeting in collaboration with the WPA Section on Genetic in Psychiatry «Psychiatric epidemiology meets genetics: the public health consequences». Book of Abstracts. - Munich, Institute of Psychiatric Phenomics and Genomics, 2016. – P. 30 – 31.

15. Markova M.V. Aspects of psychocardiology in the congenital heart disease patients follow up / M.V. Markova, A. Yu. Kasyanova // Romanian Journal of Psychiatry. - June 2016. - Vol.XVII, № 2. – P. 140 – 141.

16. Markova M.V. «Psychological passport of disease» as innovative technology of integration psychological and somatic help (on the model of clinical practice in oncology) / M. Markova, I. Muharovskaya // Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. Issue: 6 (12): Psychology. Medical physics. – Co-publ.: Publishing office: Accent Graphics Communications – Hamilton, ON, 2016. – P. 136 – 155.

17. Markova M.V. Grounding psychological help for adolescents with atopic dermatitis / M. Markova, O. Uskov // Journal of Education, Health and Sport (Poland). – 2016. – v.5 (5). – P. 138 – 150.

18. Markova M.V. The issue of compliance in patients with treatment resistance depressions / M. Markova, L. Rakhman // Journal of Education, Health and Sport (Poland). – 2016. – v.5 (8). – P. 122 – 135.